

'Nu zouden we hem een terrorist noemen'

Geen portret is zo vaak gereproduceerd als dat van Ernesto 'Che' Guevara. Veertig jaar na zijn dood kijkt de fotogenieke guerrillastrijder nog net zo veelbetekenend de wereld in als tijdens zijn leven. In Bolivia leeft hij voort als Heilige Ernesto, voor de rest van Zuid-Amerika is hij het icoon van een gestreden strijd. In het voetspoor van Che Guevara.

De doden sluiten de ogen. Che Guevara niet. 'Ik heb nog nooit een dode zo levendig zien kijken,' zegt de 74-jarige Suzana Osinaga. Als zuster in het Señor de Malta-ziekenhuis in Vallegrande zag ze hoe het lijk van Che werd binnengebracht kort nadat hij door het Boliviaanse leger was geëxecuteerd. 'Ik wist aanvankelijk niet wie hij was. Pas de dag daarna, toen al de journalisten kwamen, kreeg ik in de gaten dat de dode die zijn ogen niet wilde sluiten een belangrijk man moest zijn.'

Het was de late middag van 9 oktober 1967. Zorgzaam waste Suzana het lichaam van de guerrillacommandant met water en zeep. Ze telde drie kogelgaten, waarvan die net onder het hart dodelijk was geweest. In zijn nek spoot ze een liter formaline om het ontbindingproces te vertraagen. In het washokje achter in de tuin van het ziekenhuis werd Che Guevara daags na zijn executie door de Boliviaanse generaals als een jachttrofee aan de wereldpers getoond. Suzana: 'Het bleef een ongewoon lijk. Het leek op dat van Jezus Christus nadat ze Hem van het kruis hadden gehaald.'

Het is de vraag of de marxist Ernesto Guevara de la Serna, kortweg Che, gelukkig zou zijn geweest met deze religieuze verwijzing. Tijdens zijn opmars door Cuba, in de late jaren vijftig aan de zijde van Fidel Castro, maakte hij met zijn M-2 automatisch geweer menig Batista-loyalist onschadelijk. Maar daar hebben de achtduizend inwoners van Vallegrande, aan de oostflank van de Andes, geen boodschap aan. De boerenbevolking dicht de revo-

lutionaire commandant messiaanse trekjes toe. Che heet hier San Ernesto, Heilige Ernesto.

'Als de zaken wat minder gaan,' zegt Suzana, 'vraag ik of San Ernesto me erbovenop wil helpen. En dan helpt hij me.' Ze bestiert een buurtwinkeltje niet al te ver van het ziekenhuis. De zaken gaan crescendo.

Che leeft (1)

Che vive, Che leeft, maar Vallegrande is door de jaren heen verstoofd. Op de droge, rotsachtige akkers buiten het stadje verbouwen *campesinos* maïs, aardappelen, sla en tomaten of sjokken ze achter kuddes koeien en geiten aan. Meer werkgelegenheid is er niet. Toch is de revolutie niet helemaal een echo uit het verleden: in het Señor de Malta-ziekenhuis werken 32 Cubaanse medici. 'Cuba biedt medische hulp aan elk land en elk lokaal bestuur dat erom vraagt,' legt de 35-jarige Cubaanse arts Alberto Gómez uit. Dat het artsenteam vorig jaar uitgerekend op Che's verjaardag met vijftien Cubanen werd uitgebreid, is volgens hem toeval. 'Alleen al in het departement Santa Cruz runnen we zeven ziekenhuizen. De medische hulp is kosteloos. Onze hulp aan Bolivia en andere landen maakt deel uit van de revolutie. Dat houdt in dit geval in: gratis medische steun aan de armen.' Hij lacht: 'We opereren in de geest van Che Guevara.'

De hernieuwde aandacht voor Che komt het stadsbestuur als geroepen. Twee jaar geleden maakte de Boliviaanse regisseur Fernando Vargas Villazón een film over de rol van Vallegrande in de guerrilla. 'Het dorp treedt een nieuw tijdperk binnen. We zullen de toeristen omarmen,' jubelde een promotiefolder. Bovendien is Vallegrande het vertrekpunt van de *Ruta del 'Che'*, een drie jaar geleden opgezette route langs cruciale plekken uit de uitputtende en fatale mars van Che's *Ejército de Liberación Nacional de Bolivia* (ELN). Hoogtepunten in Vallegrande: gedenksteden bij het plaatselijk vliegveld waar in 1997

de resten van Guevara en zijn medestrijders werden gevonden, een bescheiden museum aan het Hoofdplein, het washok achter het ziekenhuis, en zuster Suzana. 'Ik krijg er geen genoeg van om over die man te praten. Alsof het gisteren gebeurd is.'

Toeristen hoeven zich bepaald niet in rotten van vier op te stellen voor de Ruta-highlights. Slechts een enkeling bezoekt de monumenten. De beperkte aanloop heeft alles te maken met de ligging. Vallegrande is slechts bereikbaar via een vijftig kilometer lange, slingerende stofweg en ligt in de vergeethoek van Bolivia, op zo'n negenhonderd kilometer afstand van La Paz.

The Motorcycle Diaries

Bij de geboorte van Ernesto Guevara de la Serna (14 juni 1928, Rosario, Argentinië) wees niets op een revolutionair leven. Als zoon van gegoede ouders - zijn vader was ingenieur - kwam hij niets tekort. Vanwege zijn astma verhuisde het gezin naar Córdoba, waar de lucht droger was. Als tiener worstelde hij zich door de werken van Freud, Marx en Engels. Na zijn studie medicijnen scheurde hij

op 23-jarige leeftijd samen met zijn jeugdvriend Alberto Granado op een Norton 500 door Zuid-Amerika, een reis die in 2004 door Walter Salles succesvol werd verfilmd in *The Motorcycle Diaries*. Tijdens die acht maanden durende tocht ontwaakte de revolutionair in Che: hij zag zoveel armoede en ongelijkheid dat hij vastbesloten was het onrecht te bestrijden. 'Ik ben niet langer de persoon die ik was,' schrijft hij op 24-jarige leeftijd in zijn motordagboek. 'Al dat zwerven door ons Amerika, met hoofdletter A, heeft me meer veranderd dan ik had verwacht.'

In 1954 ontmoette hij Fidel Castro, een Cubaan die in Mexico in ballingschap leefde. Met het jacht Granma, volgeladen met wapens, landden ze samen met een handjevol guerrillastrijders in 1956 op Cubaanse bodem. In 1959 hadden ze dictator Batista verdreven. Tijdens de daaropvolgende hervormingen schopte Guevara het tot directeur van de Nationale Bank en later zelfs tot minister van Industrie.

In Europa werd hij op handen gedragen. Intellectuelen als Bertrand Russell, Régis Debray en Jean-Paul Sartre staken hun bewondering niet onder stoelen of

banken. Sartre noemde hem de 'meest complete mens van onze tijd'. De revolutionair werd het boegbeeld van gewapend links. Zijn boek *La guerra de guerrillas* was de Bijbel voor linkse guerrillabewegingen in Latijns-Amerika, en zelfs de Vietcong was door het geschrift geïnspireerd. De revolutie mocht niet ophouden bij Cuba: Che wilde de marxistische idealen exporteren naar de rest van de wereld en vertrok naar Afrika. In Congo wilde hij met Cubaanse medestrijders de aanhangers van de vermoorde president Patrice Lumumba aan de macht brengen. Dat mislukte hopeloos. Hij keerde terug naar Cuba, maar kon er niet meer aarden. In 1965 schrijft hij zijn afscheidsbrief aan de bevolking: 'Mijn revolutionaire plicht in Cuba zit erop. Ik groet mijn kameraden, het Cubaanse volk, die een deel van mij uitmaken.'

Het rode continent

Soldatenlaarzen stampen door Vallegrande. Het Boliviaanse leger marcheert fier door de straten, alsof veertig jaar na het verscheiden van El Comandante een nieuwe revolutie in de kiem moet worden gesmoord. Schijn bedriegt. De marcherende troepen zijn *regulares*, dienstplichtigen, jochies van hooguit achttien jaar. Over de schouder dragen ze FAP's (*Fusil Automático de Palo*, oftewel houten geweren). Als de sergeant het sein 'op de plaats rust' geeft, is het snel gedaan met de discipline en stuiven ze alle kanten op.

Leeft de mythe van Che Guevara bij deze groenhemden? De reactie is lauw. Che? Ze kennen hem wel, van de foto's. 'Hij was een held. Hij wilde heel Zuid-Amerika bevrijden,' zegt soldaat Gonzáles. Voor de rest zal 't hem een zorg zijn. Hij heeft wel andere zaken aan zijn hoofd, hoe zijn tijd in het leger uit te zitten bijvoorbeeld. 'Het leger is compleet waardeeloos. We voeren de hele dag geen klap uit.' Over een maand zwaait hij af. Hij telt de dagen. Wat gaat hij doen als zijn diensttijd erop zit? Zijn haar laten groeien. 'Met die gemillimeterde kop kijkt geen enkel meisje naar me.'

'De ware revolutionair laat zich leiden door gevoelens van liefde.' (foto: Gael García Bernal als Che in *The Motorcycle Diaries*)

Che Guevara

► Zuid-Amerika bevrijden. Dat was het ideaal van Che Guevara. Hij streed voor een democratisch geregeerd en verenigd continent, als antwoord op het yankee-imperialisme. Veertig jaar na zijn dood beginnen eindelijk de eerste contouren van die gedachte zichtbaar te worden. Linkse bewegingen hoeven niet langer naar de wapens te grijpen om de politiek op te schonen: een doortimmerd verkiezingsprogramma volstaat. Op de rechtse president Alvaro Uribe van Colombia na zijn alle machthebbers op het continent van linkse signatuur. In Nicaragua hebben de sandinisten van Daniel Ortega het zelfs weer voor het zeggen. President Hugo Chávez van Venezuela steelt de show met zijn hilarische tirades aan het adres van George Bush, 'de grootste terrorist van de wereld'. Hij werpt zich bovendien op als crisisbestrijder: op 8 oktober - symbolisch, want de dag van Che's gevangenneming - onderhandelt hij met de Colombiaanse guerrillabeweging FARC over de vrijlating van 45 gegijzelden, onder wie de voormalige presidentskandidate Ingrid Betancourt.

In Bolivia zelf, waar Che de revolutie als een lopend vuur wilde beginnen, verwelkomden de kiezers Evo Morales, de eerste indiane president die het land ooit heeft gekend. Dat hij na dik een jaar nog in het zadel zit, mag een wonder worden genoemd. Presidenten in Bolivia wisselen elkaar volgens goed gebruik gemiddeld om de elf maanden af.

'Er waait een frisse wind door Latijns-Amerika, maar die blaast niet al het stof uit het verleden weg,' zegt *Volkskrant*-correspondent Cees Zoon. De corruptie is een onuitroeibaar kwaad. Venezuela duldt slechts Haïti voor zich op de lijst van Latijns-Amerikaanse corruptiekampioenen. 'Maar Venezuela was altijd al één van de meest corrupte landen. Dat is dus geen nieuws. Op zijn minst kunnen we vaststellen dat de corruptie in Latijns-Amerika niet erger is geworden met al die linkse regeringen,' zegt Zoon.

Onze ontmoeting vindt bij toeval plaats op een godverlaten plek langs La Ruta, met uitzicht op de contouren van de Andes, die zinderen in de hitte. We treffen elkaar bij het witte monument van Coco, Julio en Mi-

guel, driestrijders uit het junglecommando van Che die op deze plek in een dodelijke hinderlaag van het Boliviaanse leger liepen.

Hoe zou Che Guevara de politieke ontwikkelingen in Latijns-Amerika bezien? 'Met instemming,' zegt Zoon, van wie net het boek *'Het rode continent'* is verschenen. 'Het gaat goed met Zuid-Amerika. Het enige land dat te maken heeft met een guerrilla is Colombia. Maar de FARC financiert zijn acties met de export van cocaïne. Daar zit geen ideologie achter, dat is gewoon een stelletje criminelen. Ik denk dat Che zou constateren dat een gewapende strijd niet meer nodig is. Eigenlijk is zijn strijd gestreden. Nu zouden we hem een terrorist noemen.'

Che was zuiver in de leer, maar ook romantisch. *'De ware revolutionair laat zich leiden door gevoelens van liefde. Het is onmogelijk een revolutionair te zijn zonder die eigenschap,'* schreef hij. Is er een nieuwe Che opgestaan in de persoon van Comandante Marcos, die in de Mexicaanse deelstaat Chiapas de Zapatista-beweging leidt? Tijdens publieke optredens gaat hij stevast gekleed in een militair camouflagepak, vechtpet op het hoofd, pijp in de mond, bivakmuts voor om 'onherkenbaar' te blijven. 'Marcos speelt een mooie act,' zegt Zoon. 'Hij weet net als Che de media te bespelen. Als je kijkt naar foto's uit de tijd van

de Cubaanse revolutie, zie je dat Che vaak op de voorgrond staat. Hij wist de fotograaf te vinden. Ja, in deze tijd zou hij een soort Marcos-figuur zijn geweest: een moderne guerrillastrijder die de wereld niet bestookt met bommen en granaten maar met vijftig pagina's dikke politieke bulletins, geschreven vanachter een laptop in de bush van Mexico.'

'Niet schieten'

Che zwoer bij de gewapende strijd. Vermoed als Uruguayaans zakenman arriveerde hij in november 1966 in het zuidoosten van Bolivia. Aan het riviertje de Nancahuazú improviseerde hij met de eerste lichte medestrijders een kampement dat later dienst had moeten doen als opleidingscentrum voor toekomstige guerrillero's. Hij koos voor Bolivia omdat het land grenst aan vijf andere landen, zodat de revolutie zich makkelijk kon verspreiden. Hij verwachtte ook dat de sociale ongelijkheid de boerenbevolking zou aansporen om zich bij hem aan te sluiten, zoals dat eerder gebeurd was tijdens de revolutie in Cuba. Dat bleek een grote misvatting. Tijdens zijn elf maanden en één dag durende campagne sloot niet één boer zich bij het leger van 54 mannen en één vrouw (Tania) aan. In een wanhopig communiqué gericht aan de wereld schreef hij: *'Elke gewa-*

pende strijder die zich bij ons aansluit, verdient en krijgt de Boliviaanse nationaliteit, ongeacht waar hij vandaan komt.'

Slechts de flamboyante Franse schrijver Régis Debray voelde zich aangesproken en reisde af naar het oorlogsgebied. In de droge woestijnen, tussen de geharde guerrillero's, hield hij het amper een maand uit. Che achtte hem meer geschikt om internationale steun te werven voor de Boliviaanse revolutie. Op zijn terugtocht werd Debray bij het plaatsje Muyapampa door het leger gevangen genomen. Het daaropvolgende proces trok wereldwijde aandacht. Hij werd veroordeeld tot dertig jaar cel, maar daarvan zou hij er na een amnestie slechts drie uitzitten. In zijn dagboek schreef Che tevreden dat 'het tumult rond de zaak onze beweging meer agressie heeft gegeven dan tien gewonnen veldslagen.' Gevolgd door: 'De legende van de guerrilla groeit als schuim. We zijn onverslaanbare supermannen.'

De euforie was van korte duur. In het geheim werd het tweede bataljon Rangers van het tot dan toe falende Boliviaanse leger (Che: 'Het zijn maar knulletjes') door zestien Amerikaanse groene baretten en CIA-experts in vier maanden tijd klaargestoomd om Che's guerrillaleger op te sporen en uit te schakelen. Dat gebeurde uiteindelijk in de Churokloof, een nauwe doorgang nabij het boerengehucht La Higuera. De zeventien uitgeputte guerrillero's die het tot dan toe overleefd hadden, zagen zich in de vroege middag van 8 oktober omsingeld door zeshonderd soldaten. De sporen van de twee uur durende slag in de kloof zijn veertig jaar na dato nog altijd zichtbaar. De rots waarachter Che Guevara zich verstopt had, is bezaaid met kogelinslagen, op z'n minst honderd. Op deze plek werd El Comandante in zijn been geschoten. De loop van zijn M-2 was doorboord. Che gaf zich over met de woorden: 'Niet schieten. Ik ben Che Guevara. Levend ben ik meer waard dan dood.' Het peloton dat hem inrekende werd geleid door kapitein Gary Prado Salmon.

De vloek van Che

'De zogenaamde revolutie van Che Guevara en zijn groep was bedoemd te mislukken,' zegt Gary Prado Salmon vanuit zijn woon- ►

Suzana Osinaga (74) werkte als zuster in het ziekenhuis waar het lijk van Che werd binnengebracht. 'Hij leek op Jezus Christus nadat ze Hem van het kruis hadden gehaald.'

▶ plaats Santa Cruz. 'Na al die jaren is het me nog altijd een raadsel wat ze in dit deel van Bolivia te zoeken hadden. Hun keuze was onder meer gebaseerd op onderzoek van de Cubaanse inlichtingendienst. Nou, die hadden geen slechter terrein kunnen bedenken. Het is één van de meest afgelegen gebieden van het land. De mensen die er wonen zijn terughoudend, en al helemaal als het gaat om guerrillero's. Vandaar dat de aansluiting met de boerenbevolking niet lukte. Laat ik het zo zeggen: Che en zijn guerrilla zouden tot op de dag van vandaag in het gebied actief kunnen zijn zonder dat de rest van het land onder hun aanwezigheid had geleden.'

Gary Prado Salmon (68), auteur van het boek *'De ondergang van Che Guevara'*, nam 22 jaar na de slag in de Churo-kloof ontslag uit het Boliviaanse leger als generaal. In 1981 werd hij tijdens een staatsgreep in de rug geschoten. Hij is gedeeltelijk verlamd en zit in een rolstoel. In feite is het een wonder dat hij nog leeft. Niet vanwege de gevaren van een (burger)oorlog, maar vanwege wat in de volksmond *la maldición de Che Guevara*, de vloek van Che Guevara wordt genoemd. Bijna al wie op één of andere manier betrokken was bij de dood van de charismatische revolutionair, is vroeg en onder gewelddadige omstandigheden omgekomen. Een macaber overzicht: president Re-

né Barriento, die de executie van Che gelastte, kwam in 1969 om bij een helikopterongeval. Het hoofd van de inlichtingendienst, Roberto 'Toto' Quintanilla, werd in 1971 door de Duitse terroriste Monika Ertl uit wraak geliquideerd in Hamburg, waar hij werkzaam was als consul. In datzelfde jaar werd Andrés Selich, commandant van het tweede bataljon Rangers en de latere minister van Binnenlandse Zaken, in La Paz vermoord. Generaal Zenteno Anaya, bevelhebber van de troepen in het zuidoosten, trof in 1975 in Parijs als ambassadeur hetzelfde lot. En de toenmalige kabinetschef en latere president van Bolivia generaal Juan José Torres werd in 1976 in Buenos Aires door terroristen om zeep geholpen.

Sterven met volle maag

In La Higuera, waar Che in het schooltje tegenover het telegraafgebouw is geëxecuteerd, is de vrede bewaard gebleven. Varkens stofzuigeren over het dorpsplein. Honden liggen voor dood in de schaduw van de naaldbomen. Koeien met enorme horens slossen 's ochtends via het plein naar de akkers en keren aan het einde van de dag gezamenlijk weer terug. Voor de rest kun je hier midden op de dag een speld horen vallen.

Toch lijkt het erop alsof het dorpje niet geheel aan de 'toorn' van Che is ontkomen. Na de guer-

rilla zocht driekwart van de inwoners uit angst voor nóg een gewapende revolutie zijn heil in Vallegrande of in het 250 kilometer verderop gelegen Santa Cruz. Voor de honderd inwoners die bleven, houdt de wereld op bij de dorpsgrenzen. Elektriciteit is er nog altijd niet, water stroomt slechts op gezette tijden uit de kraan. Op de akkers slaan de *campesinos* hun werkgerei stuk op de rotsachtige ondergrond, waarop slechts maïs zich thuis voelt.

De 63-jarige Irma Rosado heeft angstige herinneringen aan de laatste dagen van Che. 'We waren doodsbang voor de guerrillero's. Het leger had ons gezegd dat zij boeren mishandelden. Dat was gelogen, maar wisten wij veel. Elke guerrilla-activiteit moesten we doorgeven aan het hoofdkwartier in Vallegrande. Na de dood van Che mochten we jarenlang niet eens over hem praten. San Ernesto was taboe.'

Irma was 23 toen ze de beroemde gevangene in het schooltje tegenover het telegraafgebouw zijn galgenmaal voorzette. 'Ik bracht hem koffie, rauwe eieren, gekookte maïs en kaaskoekjes, want de commandant had als laatste wens geuit te 'willen sterven met een volle maag.' Ik was bang, maar had ook met hem te doen. Zijn handen waren gebonden. Hij zat op een stoel met zijn hoofd gebogen. De man was op. Zijn uniform was gerafeld, zijn schoenen waren niet meer dan wat lapjes leer om zijn voeten gebonden. Hij was mager, vuil, zat onder het bloed en hij hoestte zijn longen uit zijn lijf. Hij bedankte me vriendelijk voor het eten.'

Oud-generaal Gary Prado Salmon beaamt het beeld dat Irma Rosado schetst. 'Van de mythe was niets, maar dan ook niets over. De Che zoals ik hem in zijn laatste uren zag, was een man met wie je medelijden had. Hij was werkelijk tot op de draad versleten. Later, toen we hem op een brancard naar La Higuera gebracht hadden en hij gegeten had, leefde hij wat op en vroeg hij zich af hoe zijn toekomst eruit zou zien.'

Volgens vrijgegeven CIA-rapporten wilden de Boliviaanse generaals nog op de dag van zijn arrestatie van Che Guevara af. Een proces zou alleen maar de aandacht vestigen op zijn persoon en

Het lijk van Che Guevara: 'Ik heb nog nooit een dode zo levendig zien kijken.'

de revolutie in Cuba. Maar wie moest het beulswerk verrichten? Sergeant Jaime Teran trok het kortste lootje. Hij kreeg de opdracht onder het hoofd te mikken, zodat het leek alsof Che Guevara in de strijd was omgekomen. Teran moest zichzelf moed inbrengen om de trekker over te halen. 'Besef dat je slechts een man zult doden,' zou de held van de Cubaanse revolutie geruststellend tegen zijn beul hebben gezegd.

Als eerbetoon aan de Commandante plaatsten studenten uit La Paz een borstbeeld op ware grootte op een steenworp van de executieplek. Het beeld is na zijn dood keer op keer door militairen omver getrokken en even zoveel keer weer overeind gezet door de studenten. Hoe de tijden veranderen: tien jaar geleden gaf de democratisch gekozen regering van Gonzalo Sánchez toestemming voor een Che-monument in La Higuera, een vier meter lang altaar met daarop een twee meter grote kop van de marxistische commandant, uitkijkend over het land dat hij zo graag had willen bevrijden.

Che leeft (2)

De 22 kinderen van La Higuera krijgen in een schooltje aan een basketbalveld geen marxistische theorieën te verstouwen, maar gewone lesstof: taal, rekenen, aardrijkskunde en geschiedenis. Toch laat onderwijzer Roger Moscoso Rosado, 32 jaar en geboren en getogen in La Higuera, niet na uitvoerig te vertellen over het le-

ven van Che. 'De kinderen krijgen er niet genoeg van. Ik vind het belangrijk dat ze weten wie hij was en waar hij voor stond. Hij hamerde óók op het belang van goed onderwijs, toegankelijk voor arm en rijk. Mijn bijdrage aan de revolutie is de strijd tegen het analfabetisme. Iedereen in dit dorp kan lezen en schrijven.' Hij glimlacht: 'En anders kunnen ze nog altijd gids worden voor de toeristen.' Daar heeft de tienjarige Eliester Flores Carvalho best wel oren naar. Ze tekende een portret van de commandant, met snor en zonder baard. *Che vive*, staat eronder. Ze frunnikt zenuwachtig aan haar paardenstaart. Dan begint ze zachtjes het liedje *La Higuera* te zingen. 'Che zat op zijn paardje en rookte een sigaretje. Het was zijn wens om te vechten voor de gelijkheid van de mens...'

Roger wil zich in 2009 kandidaat stellen voor het burgemeesterschap van de gemeente Pucará, waaronder La Higuera valt. De naam van zijn partij: *Frente Ciudadano del Che*, het Che Volksfront. 'De burgemeester die we nu hebben is net als zijn voorganger zo corrupt als de pest. Bovendien voert hij geen klap uit. Hij heeft geen enkel oog voor de noden van de mensen. Ik wil die cirkel van corruptie doorbreken. Het recht moet zegevieren. Che zal me de weg wijzen.'

Paul van Hooff

'LOOKING FOR THE REVOLUTION'
Ned. 2, dinsdag 16 okt., 22.50 u.

'CHE GUEVARA'
Canvas, woensdag 17 okt., 22.50 u.

BOEK + FILM

Op 20 november bij Humo: de dvd van 'The Motorcycle Diaries' én 'Op de motor door Latijns-Amerika', het dagboek van Che Guevara waarop de film gebaseerd is. Samen voor maar 9,90 euro.

SCHUSTER

Volgens de commentator verdient de best betaalde speler van Lazio zeshonderdduizend euro per seizoen, een bedrag dat gelijk is aan de premie die de Real-spelers krijgen wanneer ze de Champions League winnen.

We kennen niet één speler van Lazio van naam.

In het doel van Lazio staat een man van drieënveertigeneenhalf jaar.

Lazio bungelt ergens onderin de Serie A, Real staat bovenaan in Spanje.

Men is het erover eens: Real gaat dit winnen.

Lazio Roma-Real Madrid is een hilarisch slechte wedstrijd. Dat is, toegegeven, vooral te danken aan Lazio, dat als elf **Rommedahls** onder enthousiast applaus van de supporters de ballen alle hoeken van het universum in schiet.

Real Madrid doet het technisch niet veel beter dan de Italianen, scoort wel met een doelpunt dat als gedroomd voor deze avond is: met het standbeen.

Van Nistelrooy had niet in de gaten dat hij de bal de juiste richting opstuurde. Hij juichte precies op tijd om het publiek in de gebruikelijke waan te laten: alweer een goal, 't wordt een sleur. Zeer knap geacteerd.

Daarna ging het onbedaarlijke gestuntel verder. Geen combinatie, geen verdediging, geen aanval, geen tegenstander van wie je het kunt afkijken.

Ik had goede berichten over het nieuwe, 'oranjegetinte' Real Madrid gehoord. Tegen Lazio deden er drie Nederlanders mee: Van Nistelrooy, Sneijder en Robben. Zij waren de enige drie Madrilenen met het shirt over de broek.

Van Nistelrooy deed zijn werk naar behoren (magnifiek tweede doelpunt).

Sneijder en Robben liepen verloren rond. Bang, hologig, overgeslagen, onderzoekend aangekeken door Guti en Raúl: Sneijder en Robben.

Er zat geen lijn in het spel van Real, de derderangsluitjes van Lazio maakten twee keer gelijk en

de uitslag was 2-2.

Op het moment dat ik 'wat ziet trainer Bernd Schuster er eigenaardig uit op die bank' dacht, zei de commentator: 'Er is iets vreemds aan Schuster. Hij heeft niet de uitstraling van een toptrainer.'

Precies dat dacht ik ook.

Wat is de uitstraling van een toptrainer?

Zelfverzekerdheid.

Wie zien we daar? De Baas. Spelers hebben graag te maken met iemand die niet twijfelt. Schuster twijfelt (terecht) twee maal drie kwartier. Hij kijkt naar de patronen van het spel en hij denkt er weinig of niets bij. Hij is niet in staat er iets bij te denken of te analyseren, hij is een supporter, een liefhebber van een mooi schot of een gelukke dribbel, hoe die tot stand moeten worden gebracht, daar heeft hij geen ander idee over dan het eigen initiatief van de speler.

Wanneer het grote Real Madrid scoort, komt hij langzaam en ongelovig van de bank, kijkt nog eens goed, heft dan aarzelend de armen en draait zijn lichaam verlegen naar de assistent.

De assistent vlijt zich voorzichtig tegen Schuster aan met de lieve blik die zegt: 'Zie je nou wel? Het kan! Fijn hè?'

Schuster gaat gauw weer zitten. Hij weet dat met spelers als Diarra ieder volgend moment de droefenis weer kan intreden.

Maar de angst zit vooral in Bernd.

Hij vertrouwt zichzelf niet.

Een toptrainer dient te beschikken over een intellect dat verder strekt dan dat van de spelers. Wenger interesseerde zich voor andere dingen, leest weleens een boek (meestal een biografie) en daarom kijken de jongens naar hem op.

Mijn beste trainers waren Sini-baldi, Höfling en Kovacs. Gentlemen met interesse voor het leven buiten het stadion.

José Mourinho maakt de indruk dat hij een mening over politiek en klimaat kan formuleren.

Helenio Herrera kende het werk van Emmanuel Kant. (Hoef niet per se, maar het is meegenomen.)

Staat tegenover dat Alex Ferguson op de televisie alleen naar *'Goede tijden slechte tijden'* kijkt, en van hem kun je toch echt niet beweren dat hij geen toptrainer is.

Rinus Michels is onlangs door een Engelse krant verkozen tot Beste Coach Aller Tijden. Dat kan kloppen. Michels had alles. Een boekenkast, oogkleppen, sociaal bewustzijn (hij was leraar op een school voor gehoorgestoorden), humor, hardheid, tactisch inzicht. En hij had - het belangrijkste - superspelers, de leiders Johan Crujff en Ruud Gullit.

Bernd Schuster beschikt over weinig van wat Michels zo uniek maakte.

Ja, één ding.

Hij constateert dat hij een regisseur nodig heeft.

Bernd wil Ballack.

De simpele gedachte én die speler kunnen hem redden als toptrainer.

Het monument in La Higuera, waar Che in 1967 werd geëxecuteerd. 'Niet schieten! Levend ben ik meer waard dan dood.'